

ŠEŠŤDESIATE ROKY? NENAPLNILI SME SVOJE SNY

Britská spisovateľka Jenny Diskiová (nar. 1947 v Londýne ako Simmondssová) je autorkou desiatich románov – napríklad *Rainforest* (Dažďový prales, 1987), *Only Human* (Len človek, 2000), *After These Things* (Po týchto veciach, 2004) –, štyroch cestopisných a spomienkových kníh, dvoch zväzkov esejí a zbierky poviedok. Spolupracuje s periodikami *The Observer* a *London Review of Books*. Jej rané knihy sa zaoberajú trdnomyseľnosťou, sadomasochizmom a pomätenosťou, kým neskôr v dielach ako *Apology for the Woman Writing* (Pardon za ženské písanky, 2008) sa ozývajú kladnejšie tóny. Svojím úsporným uštipačným štýlom, ktorý využíva prvky magického realizmu, neváha opísať ani najskľučujúcejšie udalosti. Ponorom do ženského uvažovania sa blíži k svojej učiteľke Doris Lessingovej a nazývajú ju postmodernistkou za ustavičné pochybovanie o logickosti myslenia, nech sú časy hocaké. V roku 2003 získala Cenu Thomasa Cooka za cestopis *Stranger on a Train: Daydreaming and Smoking around America With Interruptions* (Cudzinka vo vlaku: rojčenie a fajčenie po Amerike s prestávkami). Vlani jej zistili neoperovateľnú rakovinu pľúc.

M. P.

MIRO PROCHÁZKA: Vaše memoáre *The Sixties* (Roky šesťdesiate) sú biografiou doby a súčasne vašou súkromnou biografiou dospelovania v swingujúcom Londýne. Píšete tam: „Minulosť je predstava, akú si ľudia vytvárajú o skutočnosti, keď prestáva byť aktuálna.“ Takže – predstava o šesťdesiatych rokoch?

■ **JENNY DISKIOVÁ:** Prevažujú, samozrejme, asociácie ako sex, drogy, rock'n'roll. Azda ešte móda a trocha politiky, štipka feminizmu a socializmu. Všeobecné presvedčenie je, že v šesťdesiatych rokoch sme si najmä užívali.

M. P.: A nebolo to tak?

■ **J. D.:** Pravdaže, hlavne vďaka rodičom a štátu. Od rodičov sme dostávali vreckové a od štátu – podporu v nezamestnanosti alebo štipendium. Boli také vysoké, že ak sa niekomu nechcelo pracovať, mohol celé dni čítať, počúvať hudbu, užívať drogy a rojiť o lepšom svete. Našej „revolúcie“ by nebolo, nebyť predošlej generácie. Tá financovala našu revoltu, no zároveň nám všetci predhazovali, že sme darmožráci a naše správanie je neprijateľné.

M. P.: Prečo vám ju teda odobrili?

■ **J. D.:** Mladosť našich rodičov predčasne zmarila vojna. Azda podvedome privierali nad nami oči, lebo chceli, aby sme sa vybúрили aj za nich. Časť našich snov boli aj ich sny. Od nás o štvrté storočie starší minister labouristickej vlády Roy Jenkins v roku 1959 napísal úvahu *Je Veľká Británia civilizovaná?*, kde tvrdil, že treba zmeniť spoločenskú klímu, predchnúť ju slobodou a toleranciou, nadržať lepšiemu jedlu, lepšej hudbe, lepším knihám. Nazdával sa, že je to dokonca dôležitejšie než najvzornejšia hospodárska politika.

M. P.: Vaša vzbura však bola zameraná proti vašim rodičom...

■ **J. D.:** Rozčuľovala nás spoločenská skostnatenosť našich rodičov, ich ľahostajnosť ku všetkému, čo sa deje za prahom domu, tá tradične anglická škrobenosť v počínaní, odstup a prudéria. Chceli sme to prelomiť, lebo sme si uvedomili – čo je dnes, žiaľ, prázdny slogan –, že všetko, čo robíme, tvorí pravidlá sveta, v ktorom žijeme.

M. P.: Ale neboli ste až takí výnimoční, ako sa vám zdalo.

■ **J. D.:** Pripomínali sme dnešných mladých ľudí. Boli sme prvým pokolením, ktoré mohlo nakupovať do úmoru. Naše túžby uspokojovali – presne tak ako dnes – návrhári, výrobcovia, firmy PR, ľudia od reklamy, celebrity a médiá. Po rokoch vojnového a povojnového nedostatku sa hospodárstvo konečne rozbehlo a ľudia mali peniaze.

M. P.: Píšete, že máločo bolo vtedy dôležitejšie ako výzor. Naozaj?

■ **J. D.:** Bolo skvelé môcť stále nakupovať nové handry za babku. Ne prekážalo, že sa po pár týždňoch rozpadli, dali sa zaobstarať nové, všetci si to mohli dovoliť. Zavrhlí sme rodičmi živenu záľubu v tom, čo je poriadne a trvalé. A tí sa s hrôzou pýtali, prečo sa neučíme šetriť. Nová móda zrovnoprávnila všetkých. Servírky mohli vyzeráť ako princezné. Dôsledne sme bojovali s klasickým twinsetom – súpravou pleteného pulóvrika a svetrika zvyčajne doplnenou perlovou šnúrou. Spomínam si, aké zadostučinenie som cítila, keď som sa v butiku Biba vpratala do supertesných malých čiernych šiat. Vedela som, že moja postava je vstupenkou do nového pokolenia. Vari to nie je dnes rovnaké?

M. P.: Takže ulice sa zaplnili mladými krásnymi ľuďmi s kabelami plnými nákupov?

■ **J. D.:** Je nedorozumením myslieť si, že vzdor proti konzervatívnej etikete zahrňal masy ľudí. Išlo sotva o zlomok percenta celého pokolenia.

Väčšina sa správala ako ich rodičia. Ale my sme boli nápadní, takže nás bolo vidieť. Nepodarilo sa nám však zvrhnúť triedny systém. Isteže, vďaka našej otvorenosti mladí ľudia z robotníckej triedy mohli robiť kariéry ako fotograf David Bailey alebo kaderník Vidal Sassoon, robotnícky žargón sa stal vrcholom snobizmu, ale to boli povrchné zmeny. Väčšina našich rovesníkov z robotníckej triedy žgrolšila a na nás hľadela s nevôľou. Preto sa mnohí z nás po pár rokoch bezstarostnosti zaangažovali politicky a začali bojovať nielen s filozofiou predošlého pokolenia, ale aj s vlastným lahtikárstvom.

M. P: Podarilo sa?

■ **J. D.:** Nie, utrpeli sme porážku. Väčšina vtedy činných by to potvrdila. Spackali sme to. Nenaplnili sme svoje sny. Vytvorili sme koncepciu individualizmu, slobody pre každého, ale potom prišla Margaret Thatcherová s Ronaldom Reaganom a ukradli nám ju tvrdením, že aj oni bojujú za práva na osobnú slobodu – tak sa zrodil neoliberalizmus, ktorý vychádza z predpokladu, že človek má právo robiť, čo chce, ale nemá od druhého človeka či ustanovizne očakávať hocakú podporu. Dnes badám, že zrná takého postoja sa ujali vtedy, keď som sa ako tínedžerka tárala po komúnach. Keď ktosi kohosi o čosi požiadal, odpoveď bola jedna: „Starký, ale to je tvoj problém!“ Napokon mnoho vtedajších hipisákov vyrástlo neskôr na vyznávačov voľného trhu. A zovšadiaľ počúvame, že si musíme poradiť sami.

M. P: Dnes sa taký narcistický postoj priam nosí.

■ **J. D.:** Ale aj my sme boli narcistickí! Mladí takí jednoducho sú. To nebráni tomu, aby sa človek spoločensky angažoval. To, čo bráni, je egocentrizmus, ktorý sa rozšíril ako mor. Ľudí nezaujímá život druhých. Nechcú brať za nich zodpovednosť. Panuje názor, že taký postoj je prirodzený. Keď počúvam ľudí z pokolenia mojej dcéry, ktorá má tridsaťosem rokov, cítim sa, akoby som počula kohosi z pokolenia mojich rodičov v päťdesiatych rokoch. Generácia mojej dcéry sú hlavne manželstvá s deťmi – vzťahovanie sa, ustálený životný štýl.

M. P: Voľný sex a voľné vzťahy, ale to skôr muži si vyberali partnerky. Ženy upratovali, varili a boli sekretárkami revolúcie.

■ **J. D.:** To je pravda, sexizmus bol všadeprítomný. Najmä v komúnach. Sex v našom ponímaní patril do repertoáru bontónu, odmietnuť ho bolo nezdvorilé. Obetami tejto zdvorilosti boli najmä ženy. Myšlienka, že pohlavný styk s niekým, kto ho nechce, je znásilnením, sa v šesťdesiatych rokoch netešila porozumeniu. Okolností, keď chlapi nebrali moje „nie“ vážne, bolo veľa.

Ťažko sa takisto vyrovnávalo s tým, že sex bol dovolený, ba dokonca záväzný. Trvalé monogamné zväzky, ktoré sme videli neradi, podľa nás obmedzovali slobodu jednotlivca. Toho, kto mal stáleho chlapca či dievča, sme pokladali za kontrarevolucionára. Ukázalo sa však, že pred láskou, žiarlivosťou, potrebou blízkosti sa nedá utiecť. Pokúšali sme sa vytvárať otvorené vzťahy, ale nestretla som sa s nijakým, v ktorom by ktosi netrpel. Málo lákavá tá sexuálna revolúcia, čo? Keď dievčatám došlo, že sa svet azda aj mení, ale moc naďalej majú chlapci, zrodil sa feminizmus. A začali vojnu na dvoch frontoch.

M. P: Aj vy ste bojovali?

■ **J. D.:** Vyrastala som v rodine židovských vystaľovalcov z východnej Európy. Starí rodičia sem privandrovali v roku 1910 zo štetlov, rodičia vyrastali na East Ende a zapodievali sa zarábaním peňazí. Pre nich bolo nepodstatné, či som chlapec, alebo dievča, len aby som účinne zápasila o postavenie v novej vlasti. Bývali sme v židovskom bloku na West Ende. Anglicko bolo vtedy veľmi rovnorodé. Na ulici sa nás ľudia pýtali, či sme Taliani, lebo máme taký južanský výzor. V škole mi decká vytýkali, že nie som ozajstná Angličanka. Dokázali mi vytknúť, že som zabila Ježiša, čo ma, mimochodom, veľmi bavilo.

O ženskosti som začala premýšľať, až keď som ako trinásť- či štrnásť-ročná spozorovala, že po mne pokukujú chalani. Nazdávala som sa, že je to trápne, ale necítila som sa bezbranná. Nezmenili to ani okolnosti mojej straty panenstva.

M. P: Hm?

■ **J. D.:** Znásilnenie. Išla som do knižnice pohádaná s otcom, ktorý mi zakázal ísť na demonštráciu, „lebo by ma tam mohol ktosi znásilniť“. Vedľa mňa kráčať akýsi dvadsiatnik. Štengroval ma, podpichoval, začal spievať, rehotal sa. Povedal, že mi tú pieseň zaspieva naozaj krásne, ak s ním pôjdem do nahrávacieho štúdia za rohom. Bol zábavný a milý, tak som súhlasila. Až keď zamkol dvere, pochopila som, čo sa deje. Nevedela som, čo je sex. Ukázalo sa, že trvá dlho a bolí. A on, bez ohľadu na môj plač, robil si svoje. Po všetkom sa napil mlieka. Dodnes ma pri pohľade na mlieko napína.

M. P: A vy? Čo ste cítili?

■ **J. D.:** Najmä pohrdanie tým človekom. Necítila som sa zneuctená, nemala som ani pocit hanby. Bola to hrozná skúsenosť, bolestná a zlá, ale nijako mimoriadne sa nelíšila od okolnosti, keď by ma zmlátili alebo okradli o všetky peniaze. Vtedy sa nehovorilo, že znásilnenie je druh duševnej vraždy. Dievča-

tá sa cez to preniesli. Dnes sú si ženy, našťastie, väčšmi vedomé toho, čo to je. Vtedy bolo treba strpieť nielen to, že si ťa chlapec mohol vziať, kedy chcel, ale aj to, že ak mal chuť, mohol ti zakázať zotrvať v nejakom priestore...

M. P.: To znamená?

■ **J. D.:** Uvediem príklad. Mala som čosi cez dvadsať a miesto asistentky vo vydavateľstve. Bol vianočný večierok a chcela som sa napiť s kolegami. Oni však posedenie usporiadali v pánskom klube. Išla som tam. Keď som pila drink, všetci sedeli ako skamenení. Dopila som a vyšla von. Na druhý deň ma šéf poučil, že som firmu vystavila obrovskej hanbe, a pohrozil, že ak znovu urobím čosi podobné, vyrazí ma.

M. P.: Nebáli ste sa riskovať?

■ **J. D.:** Od detstva som bola až prehnane nebojácna. Rodičia sa rozišli, keď som mala šesť rokov. Vtedy sa prihodila kľúčová vec, ktorá ma vykryštalizovala. Otec si zbalil kufre a odsťahoval sa ku ktorejsoj svojej milenke. Vošla som do rodičovskej spálne. Matka ležala v kľúčoch na posteli. Dotkla som sa jej, pozrela na mňa šialeným pohľadom a spýtala sa: „A ty si kto?“ Odpovedala som jej a pokojne som zašla k susedom poinformovať ich, že s matkou sa deje čosi alarmujúce.

M. P.: Len tak? Mali ste šesť rokov.

■ **J. D.:** Ten pokoj ma vraj zachránil. Tak mi neskôr povedal lekár. Nazval to disociáciou, odpútaním od skutočnosti. Keď ma matka odvrhla, nezosypala som sa. Jednoducho som sa vyplla. Odvtedy sa tak vyrovnávam so zložitými emóciami. Odstrihávam sa. Preto som si skvelo vybrala povolanie. Aj keď sa cítim pod psa, písať môžem stále.

M. P.: Matka sa zrútila, lebo otec odišiel?

■ **J. D.:** Otec odchádzal zopár ráz, a vždy sa to skončilo rovnako. Nevie, či sa ľúbili. Pamätám si len, že sa strašne hádali. Matka bola večným dieťaťom. Ak niečo nebolo po jej, strácala nad sebou kontrolu. Bol to druh mánie, po ktorej nasledovala depresívna meravosť. Dokázala celé hodiny cievť do steny. Musela som teda myslieť za ňu.

Keď otec zdrhol posledný raz s väčšinou peňazí, ostali sme na holom. Exekútori nám zaradom habali nábytok. A matka ležala na posteli a všetko jej bolo fuk. Do istej chvíle som chodila do školy, ale raz bolo treba za čosi zaplatiť, a ja som sa nechcela priznať, že máme prázdne vrecká. Tak som prestala chodiť do školy. Po niekoľkých dňoch sa zjavili pracovníci sociálnej starostli-

vosti. Matke dali nezamestnaneckú podporu a izbu, mňa zobrali do detského domova a potom do internátnej školy. Mala som trinásť rokov. Po pár týždňoch ma však vyhodili, lebo matka ich napádala a vrieskala, že nezákonne zadržiavajú jej dieťa. Odovzdali ma otcovi a znova zapísali na vyučovanie. Ale krátko nato som sa ja sama rozhodla prestať chodiť do školy: načapali ma pri čuchaní éteru, ktorý som si brávala zo školského chemického laboratória. Ako štrnásťročná som pracovala v zopár predajniach a bývala som s otcom a jeho frajerkou. Denne sme sa hádali. Bola som taká ubitá, že som napokon utiekla nazad k matke. Celý čas mi omieľala, že je otec ničomný a ja som taká istá. Neprešli ani tri dni, psychicky som to nevydržala a predávkovala som sa matkinými uspávacími tabletkami. Užité množstvo sa neukázalo smrteľné, ale vďaka incidentu som sa dostala do psychiatrického ústavu. Videl sa mi priateľskejším prostredím než moja rodina. Vtedy u mňa zistili depresiu. Od tej chvíle mi dni vyplňalo vláčenie po lekároch, nemocniciach, od lieku k lieku, od metódy k metóde. Nik už nemal potuchy, čo so mnou.

M. P: Fáma o tom, čo sa deje vo vašej rodine, sa rozniesla po meste?

■ **J. D.:** Dozvedela sa o tom dokonca spisovateľka Doris Lessingová. Kamarátila som sa s jej synom, poznali sme sa zo školy. A rozhodla sa ma zachrániť. Nepoznala som ju, ale keď navrhla, aby som u nej bývala, súhlasila som – lebo som nevedela, kam sa podieť. Našťastie. Až u Doris som po prvý raz pocítila, že niekomu na mne záleží. Nechcem to rozvádzať, lebo sme sa dohodli, že o sebe nebudeme verejne hovoriť. Ale bola mi ako náhradná matka.

M. P: Ako vám pomohla?

■ **J. D.:** Zaujímala sa o psychológiu. A bola presvedčená, že ma terapia uzdraví. Tak som poslušne chodila k lekárom a nadžgávala sa liekmi, hoci niektoré nápadky boli krokom vedľa. Jeden z psychiatrov ma liečil pervitínom, od ktorého som sa stala závislou. Keď recepty došli, kupovala som ho od chalana, z ktorého sa vyklul jeden z najväčších dílerov centrálneho Londýna. Trávila som čas u neho s jeho známymi. V tureckom sede v zadymenej izbe plnej sfetovaných neznámych som cítila – hoci sa to môže zdať absurdné –, že som konečne doma. Mala som šesťnásť rokov a jediné, čo som chcela, bolo brať drogy. Brala som všetko, čo mi prišlo pod ruku. Išlo mi o ten stav, ktorý nastával, keď droga začínala účinkovať. Triezva som sa cítila nemilovaná rodičmi a osamelá. Nepáčil sa mi svet, v ktorom som vyrastala. Drogy umožňovali prebiť sa tou clonou, ktorú takzvaní normálni ľudia, pracujúci od deviatej do sedemnástej a potom usadajúci pred televízor, nazývali skutočnosťou. Nechcela som takú skutočnosť.

M. P.: Ale namiesto aby ste menili svet, fetovali ste a o premene sveta iba rozprávali.

■ **J. D.:** Ale bolo to skvelé obdobie. Mohli sme diskutovať, vymieňať si knihy a platne, jednoducho byť spolu. Ktorí mladí ľudia majú teraz na to čas?

Vďaka Doris som mala zabezpečené živobytie. Vrátila som sa do školy, ale učenie nezaberalo v mojom dennom rozvrhu veľa času. Našťastie som bola bystrá a zmaturovala som ľavou zadnou, hoci pár týždňov pred skúškami mi umrel otec. Môj život v nasledujúcich rokoch po maturite vyzeral takto: buď zadymené izby plné spolufetákov, alebo vyupratované izby psychiatrických liečební.

M. P.: Keď ste mali dvadsať rokov, rozhodli ste sa však zospoločenštieť a prihlásili ste sa na pedagogickú fakultu.

■ **J. D.:** Rozhodla som sa, že nechcem už byť večná psychiatrická pacientka, cítila som, že zabúdam, kto som. Predsavzala som si teda, že budem slečna Normálna. Bolo to ťažké. Ale prinútila som sa. Nechala som drogy, ostala som iba na prozacu, ktorý beriem dodnes. Nemení ma na bezstarostného králička, ale zabráňuje padaniu na dno, keď prestávam fungovať normálne. Stále som nevrlá a trpiaca osoba. Mávam horšie dni, ale už nie také ako kedysi, keď som mesiace len sedela a civela do steny.

M. P.: Rozhodli ste sa teda stať normálnou. A ďalej?

■ **J. D.:** Čoraz menej mojich známych chcelo trčať v tmavých miestnostiach a užívať drogy a čoraz viac ich vyrážalo demonštrovať. Vstupovali do mimovládnych organizácií, zakladali výbory. Chcela som čímsi prispieť. Musela som aj zarábať. Rozhodla som sa stať učiteľkou. Výchova sa mi zdala jediným zmysluplným spôsobom, ako sledovať každodennú premenu sveta.

Štátne školy v chudobnejších londýnskych štvrtiach boli plné politicky angažovaných osôb, ktoré chceli pracovať s deťmi z robotníckych rodín. Verila som, že môžeme zmeniť školský systém. Nepodarilo sa nám to, ale aspoň sa nám pošťastilo zmeniť ovzdušie. Dávali sme deťom pocit, že svet je pútavý, že výučba je rozširovanie obzorov, nielen známky. Spriatelili sme sa s tými problémovými deckami.

Bola som po tridsiatke, mala som práma chalana – Rogera Diskiho –, vzali sme sa. Bol redaktorom časopisu Children's Rights (Detské práva).

M. P.: Ako ste sa zoznámili?

■ **J. D.:** Poprosila som Rogera, aby mi pomohol založiť nezávislú vzdelávaciu inštitúciu. Deti mojich susedov mali vyhodiť zo školy a porozdeľovať

po internátnych ústavoch. Vedela som, čím to zaváňa. Dobre som si pamätala svoju internátnu školu: dril, osamelosť a rastúcu chuť všetko roztrieškať. Chcela som ich pred tým uchrániť.

Roger urobil všetko v prospech vecí, mal kopu energie. Bol po politických a historických štúdiách, vzal teda na seba hodiny dejepisu a občianskej náuky. Ja som učila angličtinu. Prizvali sme ešte zopár známych na výučbu ďalších predmetov. Ako učebne slúžil môj byt. Deti nás mali veľmi rady, prejavovali záujem, ale, žiaľ, aj na takú alternatívnu školu zvysoka kašľali. Cítala som, že sa k nim správam protekcionársky, vtĺkajúc im, že majú mať ambície, aké nemali.

Po pár rokoch učenia na slobodných a štátnych školách som trpela vyhorením. Nevedela som, či mám ostať pri učiteľstve, alebo zmeniť povolanie. Našťastie ma týchto úvah zbavila ťarchavosť. Porodila som Chloe a dbala som hlavne na to, aby sa cítila milovaná. Keď som sa dozvedela, že budem matkou, prvá vec, na ktorú som pomyslela, bolo, že budem zodpovedná za čísi citový život. Bola to strašná predstava. Takže som veľmi bedlila, aby jej nikdy nechýbala láska.

M. P: Kedy ste začali písať?

■ **J. D.:** Keď som dovŕšila tridsaťpäť rokov a Chloe nastúpila do školy. Ale sen o písaní vo mne tlel už veľmi dávno. Keď som mala päť rokov, dostala som na narodeniny hračkársky písací stroj. Bola som nesmierne sklamaná, že je to iba atrapa. Až Doris mi kúpila ozajstnú mašinu vo výpredaji. Ale ani na nej som nepísala. Vedela som, že viem písať, ale nevedela som o čom. Až po dvoch desaťročiach, nevedno prečo, som napísala román *Nothing Natural* (Nič prirodzené, 1986), ktorý sa dá označiť ako *Denník Bridget Jonesovej* naopak. Jej hrdinkou je singelka z Londýna, ale netrápia ju romantické hlavolamy. Holduje perverznejším kratochvíľam. Išlo mi o to, ukázať sexuálnu politiku v rámci tela. A to, ako žena môže mať moc, keď sa zdá, že je slabá.

Keď som už začala písať, nemohla som prestať. Romány, eseje: o našom vzťahu k prírode, o ženskom písaní, o Biblii, knihu o mojej ceste vlakom po Spojených štátoch a na Antarktídu. Ukázalo sa, že je to jediný život, aký môžem viesť. Moja šanca na normálnosť.

M. P: A cítite sa konečne šťastná?

■ **J. D.:** Nie. Nikdy som nesnívala o tom, byť šťastná. Nedomnievam sa, že by môj organizmus bol na to stvorený. Občas si počínam lepšie, občas horšie.

Ale isto som šťastlivec. Mám šesťdesiatosem rokov a už osemnásť rokov

žijem v šťastnom zväzku so spisovateľom, básnikom, prekladateľom a prednášateľom anglickej literatúry na Cambridgeskej univerzite Ianom Pattersonom. Keď sme sa zoznámili, bývali sme oproti sebe na rovnakej ulici a navštevovali sme sa, prechádzajúc občas cez cestu v pyžame. Dnes bývame spolu v dome so záhradou. Píšeme každý vo svojej izbe, potom spolu večeríme. Je to vzťah, aký som si predstavovala, že by som chcela mať, už keď som bola mladá.

M. P.: To jest?

■ **J. D.:** Ian sa stará o bežný chod domácnosti. Upratuje, dbá o záhradu, varí. Už si ani neviem urobiť praženicu. Cítim sa tak trochu, akoby som mala manželku. Na taký vzťah sa oplatilo čakať do päťdesiatky. Neprestajne ma prekvapuje. Iana napokon takisto. Na samom začiatku som mu povedala, že dlhé známosti nie sú pre mňa. Stále čakal, kedy mu poviem, aby vypadol, ale nestalo sa. A nepredpokladám, že sa to stane.

M. P.: Čo nám dnes ostalo zo šesťdesiatych rokov?

■ **J. D.:** Nenádejam sa, že by šesťdesiate roky zanechali nejakú výraznú stopu. Ostane po nás jedine dobrá muzika. To len moje pokolenie si stále pestuje revolučnú legendu.

Som stará. Vnímam svet ako chladný, ľudí ako izolujúcich sa. Nenazdala som sa, že skončím v takej skutočnosti. Som sklamaná, keď si pomyslím, akými veľkými optimistami sme boli. Verili sme, že svet bude iný. Mysleli sme si, že do konca života budeme brať drogy a civieť do „kozmu“ na stene obývačky. Mysleli sme si, že starobu budeme mať parádnu, lebo vtedy všetky naše nápady z čias mladosti už budú normou, nie radikalizmom.

Ale nič sa nezmenilo.

ZHOVÁRAL SA MIRO PROCHÁZKA